

DOI 10.36074/logos-20.09.2024.060

З ІСТОРІЇ ПАНТЕОНУ СТАРОДАВНЬОГО ДВОРІЧЧЯ: СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІРУВАНЬ

Яблонська Діана¹

1. доктор філософії в галузі історії (PhD), старший викладач кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-9138-2766

Пантеон Стародавнього Дворіччя (Месопотамії) є одним із найцікавіших аспектів історії цієї давньої цивілізації. За даними глиняних табличкач нараховано понад 2 тис. богів, а тому їх релігія вважається політеїстичною. Месопотамія, що знаходилася між річками Тигр і Євфрат, була домівкою для однієї з найперших відомих людських цивілізацій, яка включала шумерів, аккадців, вавилонян і асирійців [1, с. 64]. Кожна з цих культур мала своїх богів та міфологічні історії, проте загальна структура пантеону зберігалася.

У центрі релігійних вірувань Стародавнього Дворіччя стояли божества, що символізували природні сили, небесні тіла, родючість і війну [5]. Найпопулярнішими та найбільш шанованими богами були:

1. **Ан (Ану)** – бог неба, глава шумерського пантеону. Ан вважався творцем всесвіту і символізував верховну владу.

2. **Енліль** – бог вітру, повітря та бурі. Енліль відігравав важливу роль в міфах про створення світу і часто був одним із головних богів.

3. **Енкі (Еа)** – бог вод, мудрості та магії. Вважалось, що він мав доступ до всіх знань, і його зображали як доброзичливого захисника людства.

4. **Інанна (Іштар)** – богиня любові, родючості і війни. Її культ був одним із найвпливовіших і популярних, оскільки вона втілювала одночасно жіночу силу і руйнівну енергію.

5. **Шамаш** – бог сонця та справедливості. Він асоціювався зі світлом та правосуддям, що робило його покровителем закону та порядку.

Релігійні тексти, такі як шумерські міфи та епоси, наприклад, «Епос про Гільгамеша», зображували божества та їх взаємодію з людьми і світом природи [1, с. 72]. У цих міфах боги часто виступали в ролі творців, захисників чи руйнівників. Вважалось, що весь месопотамський пантеон мав людські якості, такі як ревності, любов, гнів, і навіть помилки. Їх зображували в храмах,

а також проводили ритуали, щоб забезпечити прихильність богів до людей [2, с. 205]. Наприклад, вавилонський цар Хаммурапі стверджував, що його кодекс законів був наданий йому богом Шамашем, що додавало авторитету його владі [2, с. 206]. Окремою категорією були жреці, які відігравали роль посередників між богами і людьми, виконуючи щоденні жертвопринесення та моління [3].

У месопотамській релігійній філософії важливу роль відігравала проблема долі та безсмертя людини, при цьому потойбічне життя має незначне значення. Вавилоняни зосереджували свої молитви на земних благах, і смерть викликала в них жах. Після смерті душа, за віруваннями, потрапляла до підземного світу — темного царства богів Нергала та Ерешкігаль. Це царство було похмурим, без світла, де панувало лише жалюгідне існування тіней. Найбільшою жахливістю для людини було не просто перебувати в цьому царстві, а залишитися непохованим [4].

Вірування народів Дворіччя надавали особливого значення й духам підземного царства, переважно злим та шкідливим. Це були духи землі, повітря і води — Аннуаки та Ігігі, які символізували хвороби та лиха. Для захисту від них жерці створювали численні заклинання. Найнебезпечнішими вважалися «сім духів безодні», які приносили різні хвороби. У заклинаннях згадували їхні імена та описували їхні діяння. Ці заклинання відображали не лише характер релігійних переконань, але й свідчили про високий рівень риторичного мистецтва [4].

Пантеон Месопотамії є ключем до розуміння світогляду цієї давньої цивілізації. Божества, що уособлювали сили природи, були відображенням страхів і надій людей тієї епохи. Вони намагалися зберегти гармонію між світом богів та світом людей, що і стало основою розвитку месопотамської культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Історія світової культури: Навч. посіб. (2010). Київ: Центр учбової літератури.
- [2] Крижанівський, О. П. (2002). Історія Стародавнього Сходу: Навч. посіб. Київ: Либідь.
- [3] Культура та релігія народів Дворіччя 3–2 тис. до н. е. (2016). Вилучено з <https://discover.in.ua/history/kultura-ta-religija-dvorichchja-3-2-tis.html>.
- [4] Релігія народів давнього дворіччя (месопотамська релігія). (2008). Вилучено з <https://buklib.net/books/31647>.
- [5] Релігійно-міфологічний світогляд населення Месопотамії. (2010). Вилучено з <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/12144/>.